

Koordinované cezhraničné činnosti ochrany prírody pozdĺž maďarsko-slovenského úseku Dunaja
HUSK/1101/2.2.1/0133

59

Dunaj – rieka života a zlata

Dunaj – rieka tak bohatá na život – ukrýva aj nerastné bohatstvo. Miestna časť Elvira obce Zlatná na Ostrove je tradičným miestom ryžovania zlata.

Piesčiny Dunaja ponúkajú svojrázny spôsob obživy, ryžovanie zlata. Ryžovanie zlata, sľubujúce skromné zisky, no vyžadujúce si neúnavnú prácu sa považovalo za remeslo vykonávané chudobnejšími vrstvami obyvateľstva. Práca ryžovača vyzerala asi takto: najskôr si naložil zlatonosného štrkového piesku za niekoľko lopát na najvyššie miesto ryžovacieho stola a pomocou naberačky ho polieval vodou. Voda zmyla štrk a piesok a zlaté zrno sa zachytilo v žliabkoch stola a následne bolo škrabátkom zoškrabané do korýtka na oddelenie zlata. Viacnásobným ponorením do vody očistili korýtka od piesku a zlato, ktoré v ňom zostalo, zhromaždili v šálke. Doma ho potom zmiešali s ortuťou, čím sa zvyškový piesok - ľahší ako ortuť - vyplavil na povrch a odstránili ho polievaním vodou. Teraz už bolo treba len očistiť zlato od ortuti. Amalgám vložili do silného plátenného vrecúška a stáčali, na čo sa ortuť vytlačila cez plátno. Nakoniec vypálili zo zlatého prachu aj poslednú kvapku ortuti vo vypaľovacej lyžici nad ohňom. Samozrejme, takáto „chémia“ bola zdraviu škodlivá,

čo však záujemcov vôbec neodrádzalo od praktizovania tohto remesla.

Dnes by sme sa ryžovaním zlata už neužívali. V dôsledku regulácií Dunaja a výstavby priehrad medzi Alpami a Slovenskom už záplavy a erózia činnosť vody nestačia na premiestnenie zlatiniek už usadených alebo z hôr vymytých. My sa preto zameriavame na živé bohatstvo Dunaja – faunu a flóru, ktorá ukrýva vzácné druhy, mnohé z nich však ohrozené. Pre svoje prírodné hodnoty i zachovalé typické dunajské biotopy je časť toku i povodia Dunaja navrhovaným veľkoplošným chráneným územím – tzv. územím európskeho významu (SKUEV0393 Dunaj). Pre toto územie (1413.2958 ha) zasahujúce do k.ú. obcí Moča, Kravany nad Dunajom (okr. Komárno) a Mužla, Obid, Štúrovo, Kamenica nad Hronom, Chľaba (okr. Nové Zámky) je navrhnutý 3. stupeň ochrany s budúcim označením Chránený areál Dunaj.

Dunaj ako hlavná krajinná rieka preteká južným Slovenskom vo svojom strednom toku (rkm 1880,26 pri Devíne až 1708,20 pri Chľabe). Jeho celková dĺžka na Slovensku predstavuje 172 km. Po stáročia modelovaná krajina bola kedysi dynamickým vodným svetom s veľkou pestrosťou rôznorodých foriem života. Rieka ovplyvňovala množstvo aspektov spôsobu života tu žijúceho obyvateľstva (napr. osídlenie, hospodárstvo, gastronómiu, dopravu, folklór atď.) a z tejto silnej väzby pramení aj pomenovanie krajiny - Podunajsko.

Predmetné územie je navrhované z dôvodu ochrany lesných, vodných a aluviálnych biotopov európskeho významu (lužné víbovo topoľové a jelšové lesy, prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition*, rieky s bahňitými až piesočnatými brehmi s vegetáciou zväzov *Chenopodion rubri* p.p. a *Bidentition* p.p. a tiež aluviálne lúky zväzu *Cnidion venosi*). Žije tu aj veľa druhov európskeho významu (uvádzame len niektoré): spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctaria*), priadkovec trnkový (*Eriogaster catax*), korýtko riečne (*Unio crassus*), kotúľka štíhla (*Anisus vorticulus*), teodox pásavý (*Theodoxus transversalis*), typické dunajské druhy rýb ako plotica lesklá (*Rutilus pigus*), šablá krivočiara (*Pelecus cultratus*), hrebenačka pásavá (*Gymnocephalus schraetser*), hlaváč bieloplotý (*Cottus gobio*), kolok vretenovitý (*Zingel streber*), hrebenačka vysoká (*Gymnocephalus baloni*), býčko (*Proterorhinus marmoratus*), pľz zlatistý (*Sabanejewia aurata*), lopatka dúhová (*Rhodeus sericeus amarus*), hrúz Kesslerov (*Gobio kessleri*), hrúz bieloplotý (*Gobio alpinus*), vydra riečna (*Lutra lutra*), syseľ pasienkový (*Spermophilus citellus*) a niektoré druhy netopierov (*Myotis myotis*, *Myotis emarginatus*, *Barbastella barbastellus*, *Rhinolophus hipposideros*, *Rhinolophus ferrumequinum*).

V súčasnosti sa vymenované prirodzené biotopy na Podunajsku vyskytujú už len obmedzene, nakoľko močiare a mokrade boli značne pozmenené až zničené lesným hospodárstvom, pôdohospodárstvom, výstavbou a odvodňovaním. Pre zachovanie a zlepšenie stavu týchto zostávajúcich biotopov sú - okrem praktickej ochrany - veľmi žiaduce aj revitalizačné opatrenia, napr. odstránenie nelegálnych skládok odpadu v území, zachovanie prirodzených brehových línii, sprietočnenie už odrezaných dunajských ramien, manažment druhovo bohatých aluviálnych lúk kosbou alebo pastvou a obmedzenie fažby štrkov devastujúce krajinnú scenériu a niektoré vzácné biotopy. Ochranou tohto územia chránime aj akumuláciu schopnosť Dunaja a prirodzené vytváranie zásob podzemnej vody.